

Before.....After!

De noodzaak van de juiste lantaarn op de juiste plek

Bomen en openbare verlichting maken de dorpen en steden waarin wij wonen leefbaar. Over plaatsing en uiterlijk van beide elementen wordt door ontwerpers goed nagedacht. Maar in de praktijk blijkt al te vaak dat bomen en straatverlichting elkaar in de weg staan, met meestal desastreuze gevolgen voor de bomen. Volgens Theresia Bos, landschapsontwerper, is dit onder andere te ondervangen door een betere integratie van ontwerpprocessen.

Auteur: Willeke Driessen

Bos doet onderzoek naar de toepassingen van bomen in het stedelijk gebied. Het onderzoek richt zich op de problemen die ontstaan tussen lichtmasten en bomen, kabels en wortels in de openbare ruimte. Het gebeurt nog steeds dat armaturen verdwijnen in de kronen van bomen. De gevolgen daarvan zijn voor de bomen ingrijpend. Deze worden hard teruggesnoeid of zelfs helemaal verwijderd wanneer de situatie onbeheersbaar wordt.

Knelpunten

Een van de knelpunten ligt in het onvoldoende samenwerken tussen stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten en lichtontwerpers. Wanneer zij al in de conceptfase de plannen op elkaar afstemmen, kunnen veel problemen worden voorkomen. Ook is er geen of weinig terugkoppeling tussen de ontwerpende en uitvoerende disciplines. Men zou veel meer gebruik kunnen maken van de kennis en ervaring die aanwezig is bij de beheerders van de openbare ruimte. Een goed ontwerp geeft een compleet eindbeeld, waarin ook de frequentie en de kosten van het beheer worden meegenomen, niet alleen de kosten voor de aanleg.

Licht en bomen moeten de plaats krijgen die zij verdienen

Theresia Bos: "Om een ontwerp te maken met een goed eindbeeld is het belangrijk dat de landschapsarchitect beschikt over voldoende kennis van de groei-eigenschappen van bomen, zowel boven- als ondergronds. Bij het ontwerp dient men uit te gaan van de volwassen afmetingen van de boom. Aanvullend probleem is dat de richtlijnen die zijn opgesteld voor de openbare verlichting vaak als norm worden beschouwd en daardoor rigide worden toegepast. Een ruimere interpretatie zou juist kunnen leiden tot creatieve lichtoplossingen als alternatief op de standaard lichtmast. Denk hierbij bijvoorbeeld aan lage verlichting, grondspots, verlichting in de verharding of lijnverlichting".

Nachtontwerp

Naar de mening van Bos zou ieder ontwerp voor de openbare ruimte moeten worden moeten worden aangevuld met een nachtontwerp.

Meestal wordt alleen de situatie bij dag uitgetekend. De situatie bij nacht komt veel minder aan bod, terwijl daar de knelpunten in een oogopslag zichtbaar worden gemaakt. Opdrachtgevers kunnen hier een belangrijke rol in hebben door te eisen dat ook de situatie bij nacht inzichtelijk wordt gemaakt door de ontwerper.

Samenspel

Licht en bomen kunnen elkaar juist versterken wanneer de ontwerper uitgaat van de sfeer van beide elementen. Bomen dragen in belangrijke mate bij aan de sfeer bij dag. Licht is de sfeerbepaler van de openbare ruimte bij nacht. Bomen uitlichten is een manier om deze sferen naar elkaar toe te brengen. Ook kan licht juist alleen het silhouet van de boom benadrukken. Dat geeft weer een heel ander visueel effect met een andere sfeer.

Theresia Bos plaatst wel een kanttekening bij het uitlichten van bomen. "Dit moet heel zorgvuldig gedaan worden. Bij een teveel aan licht kan het bioritme van een boom worden verstoord. Bovendien kunnen sommige soorten beter tegen uitlichten dan andere. Een voorbeeld hiervan is de lindeboom: Wanneer deze met teveel licht wordt uitgelicht dan leven de luizenpopulaties in de boom twee generaties langer... Dat verzwakt de boom en zorgt ook voor andere problemen."

Met creativiteit en een goede samenwerking in een vroeg stadium van de planvorming kunnen licht en bomen ieder de plaats krijgen die zij verdienen. Zo krijgen bomen in de openbare ruimte de kans om uit te groeien tot prachtige monumentale exemplaren.

Theresia Bos (Ebben)